

XLIII.

Betænkning

over

Forslag til Lov om Statens Overtagelse af Fæstegodsset under Lehn, Stamhuse m. m.

(Udgiven af Folkethingets Udvalg den 11te April 1883.)

Udvalget har været enigt om at erkjende Ønskeligheden af, at det tilbageværende Fæstegods kunde overgaa til Selveieendom, og at det var bedst, om dette kunde ske ved frivillige Overenskomster imellem de Paagjældende uden Statsmagtens Mellemkomst; men det har ikke kunnet enes om Nødvendigheden af det foreliggende Lovforslag. Mindretallet (Goos, Singslev, Scharling og Scheel) finder nemlig, at der er al Grund til at vente, at det hele Forhold efterhaanden som hidtil vil kunne afløses af Frivillighedens Vej, medens Flertallet (S. Andersen, Berg, Donnergaard, Feldthusen, N. Holck, Høgsbro, N. Jensen, Mourad, N. S. Larsen, L. og S. Pedersen) ikke antager, at det vil ske inden en rimelig Tidsfrist, naar man ikke fra begge de paagjældende Sider bliver sig bevidst, at Uvilligheden til Overenskomst vil føre til Statsmagtens Indskriden.

Flertallet skal i denne Henseende minde om, at det hele Fæsteforhold har udviklet sig og er skabt af Statsmagten paa en Tid, da Landbosforholdene vare aldeles forskellige fra de nuværende. I lange Tider kunde det endog være nødvendigt at tvinge Bønderkarlene til at overtage Brugen af de ledige Fæstegaarde med alle de Byrder, der hvilede paa dem, deriblandt ikke mindst Deltagelse i Driften af Godsbesiddernes Hovedgaarde. Efterhaanden lykkedes det ved en Række indgribende Love at ordne Forholdet saaledes, at Jordbruget kunde give et godt Udbytte baade for Eier og Bruger. Istedetfor at Eierne før havde

maattet være tilfredse, om de kunde faae de engang paalagte Byrder udredede af Brugerne, steg nu Jordens Værdi saaledes, at baade Indfæstning og Landgilde kunde forhøies, og de Foranstaltninger, der af Staten vare trufne væsentlig for at sikke Brugerne, kom efterhaanden i en ikke ringere Grad, ja maaste endog fortrinnsvis Eierne til Gode.

Men allerede tidlig indfaa Statsmagten, at, hvor meget det end kunde lykkes at forbedre Fæsteforholdet, maatte dog Selveie være en for det almene Vel lanat heldigere Besiddelsesform. Dette udtales saaledes i Forordningen af 13de Mai 1769 med de Ord, at „det ikke ret vel kan seile, at Jorden maa overhovedet blive bedre behandlet, naar den, som dyrker den, veed og er forvisset om, at den Tid, Flid og Kræfter, han anvender paa Gaardens og Grundens Forbedring, kommer ham selv og hans Børn og Arvinger efter ham til Nytte, end naar han i den Henseende lever i Uvisshed“. Der lages derfor allerede dengang Bægt paa, at det hele Fæsteforhold kunde blive afløst, og for at fremme dette tillodes det Jordegods-eiere ikke alene at overdrage deres Fæstebønder Eiendomsret, men ogsaa, selv om de saaledes afhændede Alt eller en Del af deres Fæstegods, at beholde den Skatte- og Tiendefrihed, der hidtil var knyttet til Besiddelsen deraf. Særlig indskærpedes det Bestyrerne af det til offentlige Stiftelser eller Embeder henlagte Gods at give dets Fæstebønder Eiendomsret „paa saadanne Vilkaar, som